

Učení, vzdělávání a vzdělávací politika

Vzdělávací politika

Magdalena Mouralová

26. 2. 2026

O čem to dnes bude

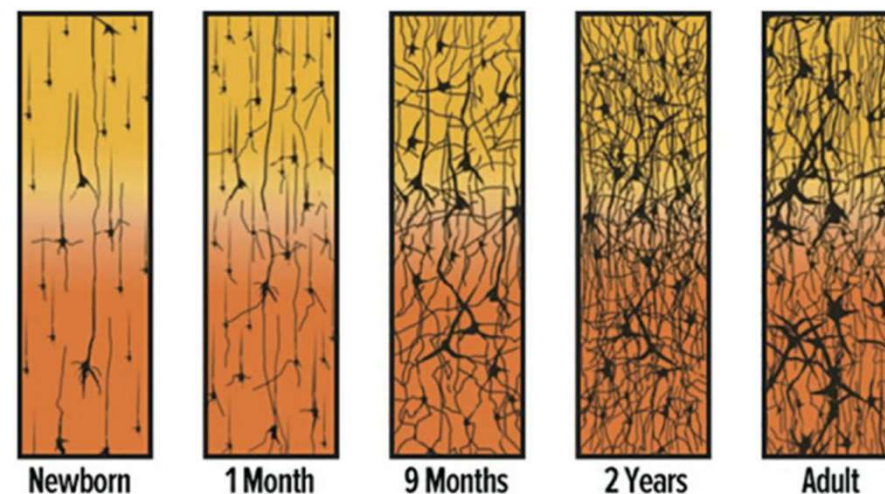
- Co to znamená „něco se naučit“?
- Co a kdo ovlivňuje, co se naučíme?
- Vymezení pojmu vzdělávací politika, jeho dimenzí a souvisejících pojmů
- Faktory ovlivňující vzdělávání
- Proměnlivost vzdělávání
- Budu mluvit o věcech z cizích oborů (neurověda, psychologie, IT)

Jak se učíme

- Co všechno jsme se naučili za svůj život?
- Trénink funguje tak, že se síť neuronů šíří neustále stejné signály, které posílily trvalé synapse mezi neurony
- Naučení jako zautomatizování činnosti – úspora energie
 - <https://www.youtube.com/watch?v=aLi-rfj4Fjw>

Propojení neuronů v průběhu života

Eagleman (2015)

Co z toho plyne? Jaké otázky to ve vás vyvolává?

- Opakování matka moudrosti?
- Můžeme se naučit cokoliv?
- Můžeme se všichni naučit všechno na stejné úrovni?
- Čím je ovlivněno to, co se naučíme?
- Co dává smysl se učit?

Geny nebo prostředí?

- Třetinu až polovinu všech vyvinutých vlastností lze připsat genetické variabilitě; u intelligence, resp. kognitivních schopností se zdá genetická podmíněnost ještě vyšší

	Korelace kognitivních schopností (vážený průměr z mnoha studií)
Jednovaječná dvojčata vychovávaná společně	.86
Jednovaječná dvojčata vychovávaná odděleně	.72
Dvojvaječná dvojčata vychovávaná společně	.60
Sourozenci vychovávaní společně	.47
Sourozenci vychovávaní odděleně	.24

Bouchard, T.J., & McGue, M. (1981). Familial studies of intelligence: a review, *Science*, vol. 212, pp. 1055 - 1059.

Geny nebo prostředí

- Genetické faktory a faktory prostředí nelze od sebe jednoduše oddělit
- Vlastnosti i schopnosti jsou polygenetické, to zda, se určitý gen projeví (exprimuje), záleží na celé řadě faktorů
- Expresi genů může například ovlivnit stres v dětství nebo dokonce již v prenatálním období
- Schopnosti a vlastnosti jsou výsledkem složitého spolupůsobení genů a prostředí

Co potřebujeme, abychom se učili?

1. Podněty, stimuly
2. Kapacity
3. Zpětná vazba
4. Motivace
5. Důvěra ve své možnosti (self-efficacy) a možnost sebeřízení
6. Pocit bezpečí
7. (zajištění základních potřeb)

Paměť a kognitivní zatížení

- Učení = přesun informací z pracovní do dlouhodobé paměti
- **Dlouhodobá paměť**
 - téměř neomezená
 - tedy je skutečné naučení
- **Pracovní paměť**
 - malá kapacita
 - krátké trvání
 - tedy probíhá „přemýšlení“
 - snadno se zahltí, když je podnětů moc – kognitivní za/přetížení

Co lépe funguje pro učení?

A. Když je to hodně snadné

B. Když je to hodně těžké

Trochu těžké, ale ne moc

- Zóna nejbližšího rozvoje

- Jaké strategie používáte pro naučení?

- čtení
- zvýrazňování
- vysvětlování sobě
- vysvětlování druhým
- testování se
- ???

Co potřebujeme, abychom se učili?

1. Podněty, stimuly
2. Zpětná vazba
3. Motivace
4. Důvěra ve své možnosti (self-efficacy) a možnost sebeřízení
5. Pocit bezpečí
6. Prostředí, zajištění základních potřeb

Bloomova taxonomie vzdělávacích cílů

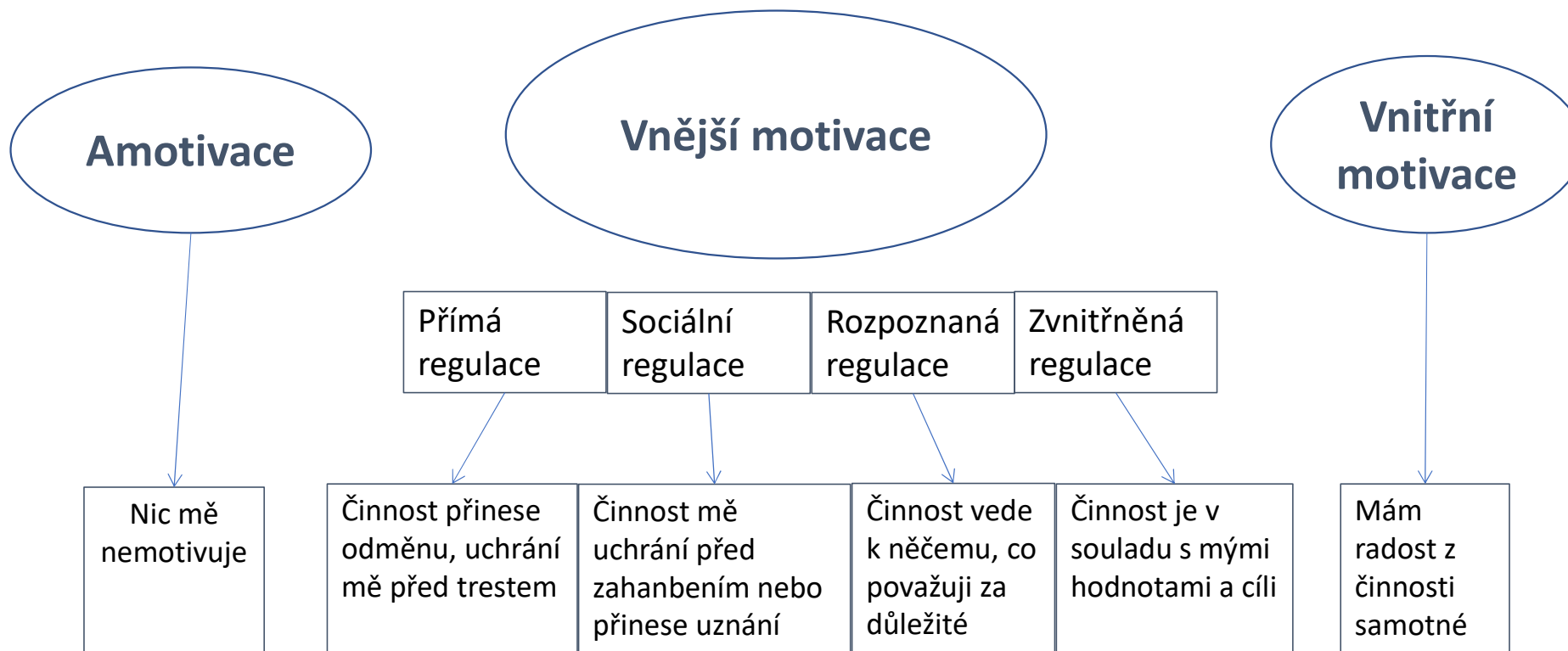
Zdroj: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2021/cislo-9/jak-muzeme-dosahnout-vynikajici-urovne-vyuky.html>

Co potřebujeme, abychom se učili?

1. Podněty, stimuly
2. Zpětná vazba
3. Motivace
4. Důvěra ve své možnosti
(self-efficacy) a možnost
sebeřízení
5. Pocit bezpečí
6. (zajištění základních potřeb)

Co potřebujeme, abychom se učili?

1. Podněty, stimuly
2. Zpětná vazba
3. **Motivace**
4. Důvěra ve své možnosti
(self-efficacy) a možnost
sebeřízení
5. Pocit bezpečí
6. (zajištění základních potřeb)

Co potřebujeme, abychom se učili?

1. Podněty, stimuly
 2. Zpětná vazba
 3. Motivace
 4. Důvěra ve své možnosti (self-efficacy)
 5. Pocit bezpečí
 6. (zajištění základních potřeb)
- Bezpečné prostředí
 - Např. koncept „psychologického bezpečí“
 - (i) bezpečí **začlenění** (pocit, že sem patřím a jsem tu vítán/a),
 - (ii) bezpečí **učení** (pocit, že mohu něco neumět a dělat chyby),
 - (iii) bezpečí **přispění** (mohu ovlivňovat procesy/způsoby učení a s mými návrhy bude zacházeno s respektem),
 - (iv) bezpečí **zpochybnění** (mohu říci, že mi to celé nedává smysl, a pro ostatní bude důležité pochopení důvodů, proč si to myslím).
 - Psychologicky bezpečně by se ve škole měli cítit vyučující i studující
 - učitel má i mocenské (defenzivní) nástroje k tomu se vyhnout ne-bezpečí

Clark, T. R. (2020). *The 4 stages of psychological safety: Defining the path to inclusion and innovation*. Berrett-Koehler Publishers.

Vzdělávací politika – co to vlastně je?

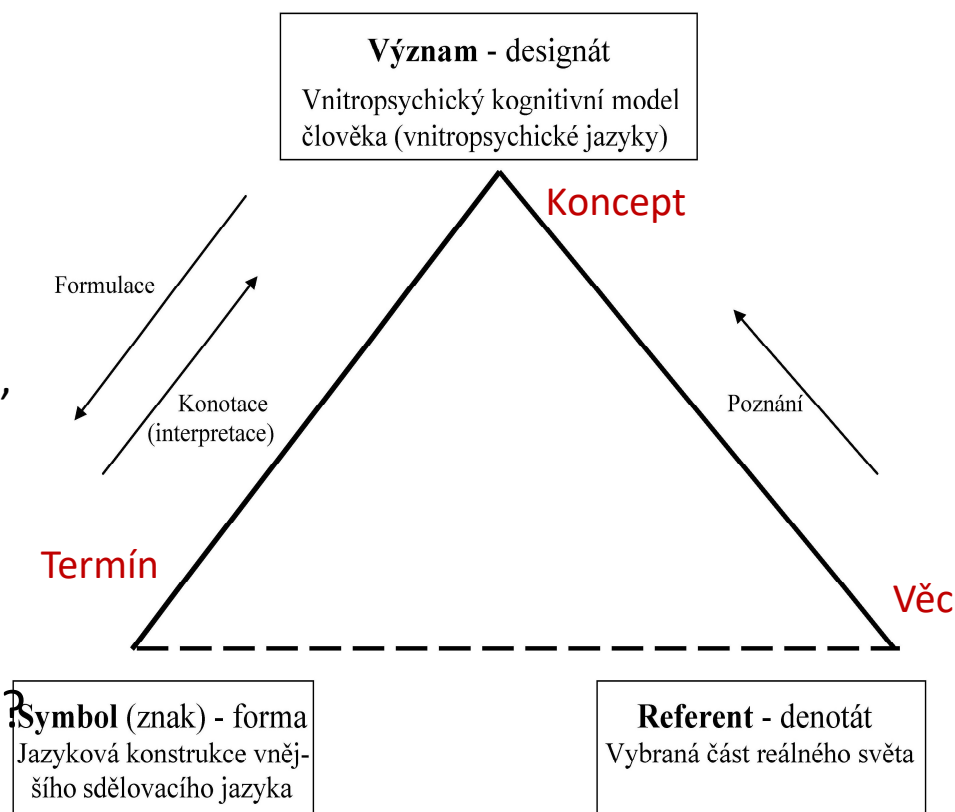
- Zkuste **každý sám** naformulovat vymezení (definici) vzdělávací politiky
- Opravdu si to napište (na papír, do mobilu...)
- 2 minuty

Ve trojicích si porovnejte vymezení

- V čem se liší a v čem shodují? Jak různě jste to pojali? Co může být součástí vymezení?
- Proč vůbec potřebujeme vymezovat pojmy?
- Můžete upravit / rozšířit své definice
- 3 minuty

Vymezování pojmů ve společenských vědách

- Proč potřebujeme vymezovat pojmy?
- Co vše je nebo může být součástí vymezení?
 - Co to je? (jakou „věc“ daný „termín“ popisuje)
 - Kam patří? (kde „věc“ najdeme)
 - Co je její součástí? (co vše tam můžeme zařadit, z čeho všeho se skládá)
 - Čím se zabývá? (co jsou společné vlastnosti prvků)
 - Co to není? (které „věci“ tam už nepatří)
 - Jak se odlišuje od jiných pojmů
- Vraťte se ke svému vymezení. Co tam máte?
- Rozšiřte aspoň o jednu oblast

Jak se má vzdělávací politika k následujícím pojmům?

Vzdělávání

Učení

Veřejná politika

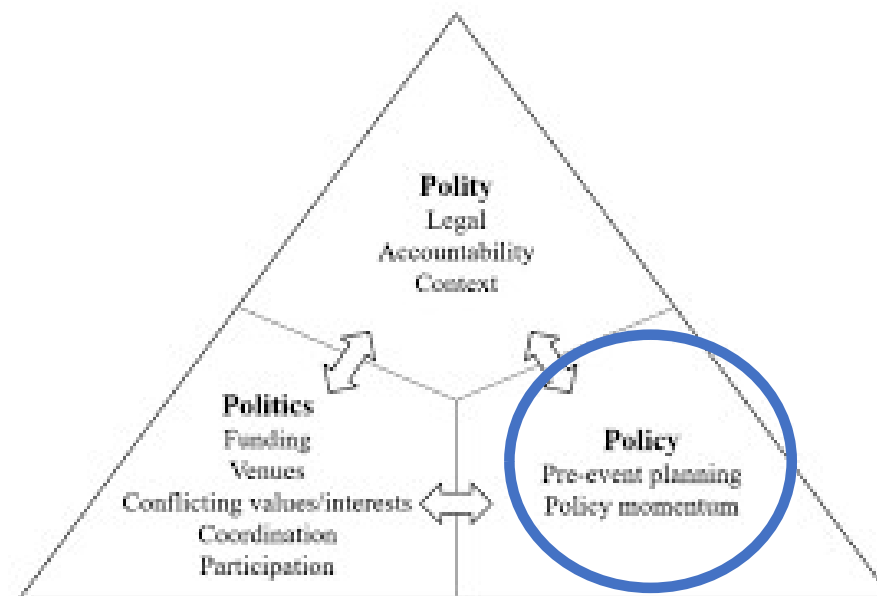
Vzdělání

Školství

Pedagogika

Vzdělávací politika

- **Policy (vs. politics, polity)**
- Úzké vs. široké poletí
- Školská vs. vzdělávací politika
- Úrovně politiky
- Vědecká disciplína vs. praktická činnost

Byun J, Leopkey B. Exploring Issues within Post-Olympic Games Legacy Governance: The Case of the 2018 PyeongChang Winter Olympic Games. *Sustainability*. 2020; 12(9):3585. <https://doi.org/10.3390/su12093585>

Vzdělávací politika

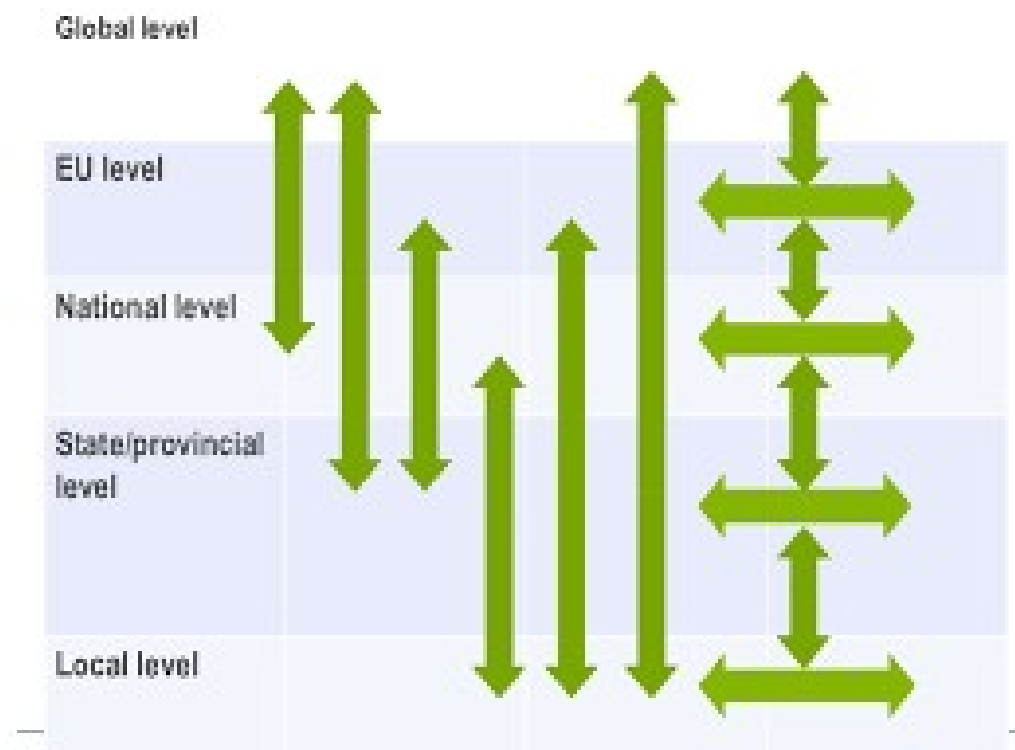
- Policy (vs. politics, polity)
 - **Úzké vs. široké pojetí**
 - Školská vs. vzdělávací politika
 - Úrovně politiky
 - Vědecká disciplína vs. praktická činnost
- Úzké pojetí: explicitně formulovaný záměr vlády nějakým způsobem jednat, přičemž tento záměr je vtělen do konkrétních dokumentů či rozhodnutí (příklad: školský zákon, Strategie 2030+)
 - Široké pojetí: Souhrn formálních i neformálních pravidel, norem a praktik, které řídí a ovlivňují jednání jednotlivců a institucí v oblasti vzdělávání.

Vzdělávací politika – podle našich příprav

- Policy (vs. politics, polity)
- Úzké vs. široké poletí
- **Školská vs. vzdělávací politika**
- Úrovně politiky
- Vědecká disciplína vs. praktická činnost
- **Formální** vzdělávání - poskytováno vzdělávacími institucemi, které jsou formálně zaštitěny právními předpisy jednotlivých států; učení organizované a strukturované → Školská politika
- **Neformální** vzdělávání – poskytování zařízeními zaměstnavatelů, soukromých vzdělávacích institucí, neziskových, státních i nestátních organizací, školních zařízení; nevede k vyššímu stupni vzdělávání, ale může být uznáváno (jazykové, rekvalifikační kurzy ...) → Vzdělávací politika
- **Informální** učení - Probíhá v rodině, mezi vrstevníky v práci, ve volném čase, při sledování televize či poslechu rozhlasu a tak podobně

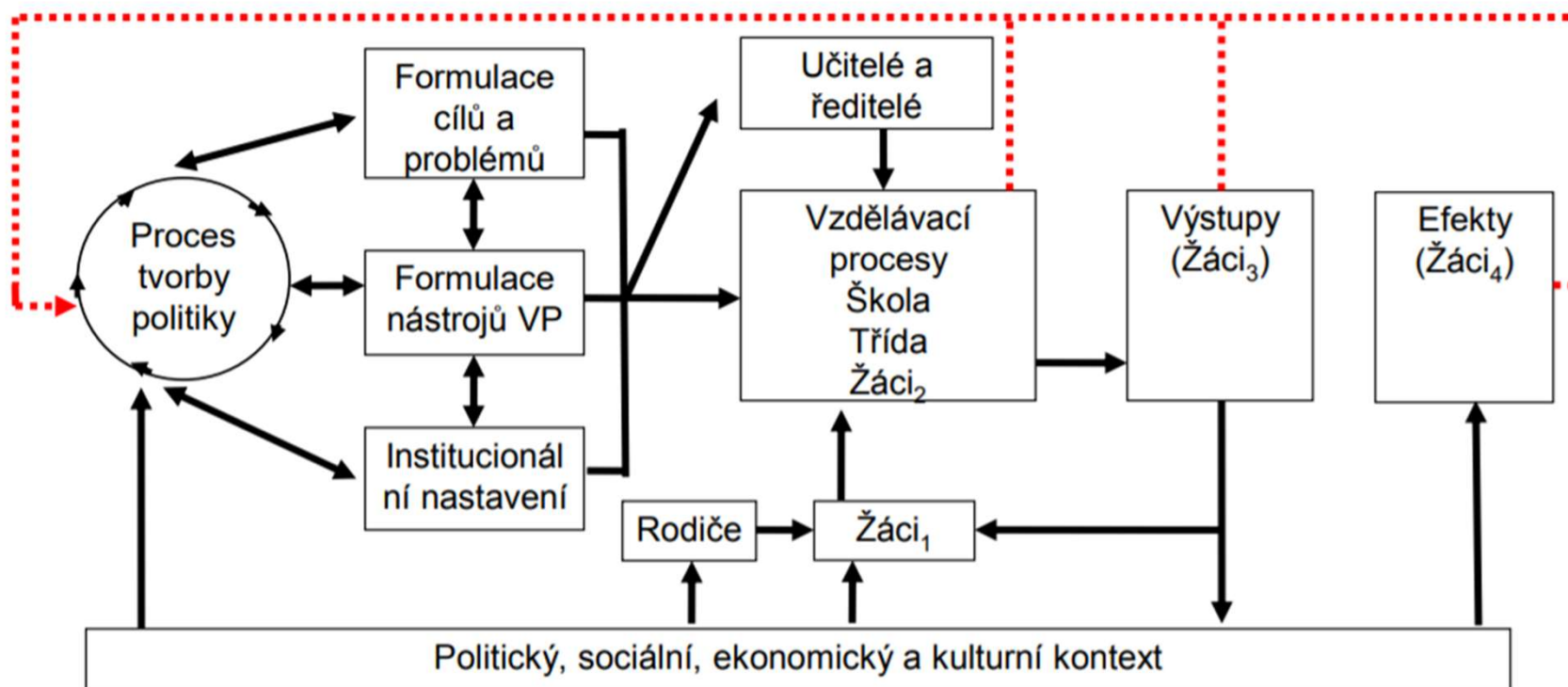
Vzdělávací politika

- Policy (vs. politics, polity)
- Úzké vs. široké poletí
- Školská vs. vzdělávací politika
- **Úrovně politiky**
- Vědecká disciplína vs. praktická činnost

Jänicke M. Horizontal and Vertical Reinforcement in Global Climate Governance. *Energies*. 2015; 8(6):5782-5799. <https://doi.org/10.3390/en8065782>

Rámec pro analýzu vzdělávací politiky

Co ovlivňuje vzdělávací výsledky žáků

- Statistická metaanalýza vzdělávacích výsledků
- Procento vysvětlené variance:
 - Studenti a jejich vlastnosti – 50 %
 - Rodiče – 5–10 %
 - Škola (a ředitelé) – 5–10 %
 - Spolužáci a kamarádi – 5–10 %
 - Učitelé – 30 %

John Hattie (2003) Teachers Make a Difference. What is the research evidence?

Reflexe hodiny

- Co jste si z dnešní hodiny odnesli? Napište si tři věci, které pro vás byly zajímavé, nové, překvapivé...
- Co bych já ráda, aby vám utkvělo
 - Policy vs. politics
 - Formální, neformální, informální
 - Jak funguje učení – biologicky, podmínky učení
 - Chytat se na jména a koncepty
 - Hattie – metanalýza
 - Kognitivní zátěž, vnější, vnitřní motivace, zóna nejbližšího rozvoje
 - Rámec pro analýzu vzdělávací pol.